

§ 117 Kristen människosyn

NILS GÄRDER:

Herr ordförande! Erik Sjöstrand och jag har skrivit en motion som bär rubriken Kristen människosyn och där vår önskan är att vi i våra församlingar ska kunna initiera ett samtal om vad detta begrepp, som vi så ofta använder, innebär. Jag ska inte referera motionen, den känner ni redan. Jag ska försöka att hastigt men i några punkter gå igenom det jag uppfattar vara utskottets analys och slutsats.

För det första säger utskottet, vilket gläder mig, att man identifierar att detta ämne är ett prioriterat ämne som i kyrkostyrelsens skrivelse Verksamhet och ekonomi har lyfts fram och jag citerar på första sidan av betänkandet, ”vad man ser som Svenska kyrkans uppdrag och utmaningar framöver”, dvs. att det är ett prioriterat område. På nästa sida nämner man med anknytning till ett av våra exempel att Statens medicinsk-etiska råd har arbetat med en utredning och att vi inom kort kommer att få en fortsatt debatt i frågan om surrogatmödraskap. För det tredje så identifierar också utskottet i betänkandet att dessa frågor har nära samband med den diskussion som förekommit i kyrkan om samlevnadsfrågor. För det fjärde konstaterar utskottet att detta är frågor som behandlas i de svenska församlingarna. För det femte konstaterar man att Sveriges Kristna Råd också betonar dessa frågor betydelse, och för det sjätte att motsvarande samtal också pågår inom det internationella arbetet, t.ex. i Lutherska världsförbundet.

Sedan kommer utskottets överväganden och det kallar jag punkt 7. Där skriver man, ämnesområdet kristen människosyn rymmer många delfrågor och kan anknytas till olika frågeområden. Det handlar om övergripande principiella ställningstaganden men också om avvägningar och beslut i konkreta situationer. Där är vi motionärer och utskottet helt ense.

För det åttonde skriver utskottet i betänkandet, utskottets andra punkt, att det behövs samtal i dessa frågor. Det förekommer och det behövs fortsatta samtal. Sedan vill jag läsa innantill i slutet av tredje sidan, där står: När särskilda situationer uppstår och ojämlika förhållanden uppmärksammas då frågor om människosyn och människovärde ställs på sin spets kan församlingen dock behöva stöd såväl för att kunna hantera den praktiska situationen som för att förstå innebörden i det som händer. Där är jag helt ense med utskottet.

För det nionde säger Gudstjänstutskottet dock att vi menar att uppdraget att initiera ett samtal i församlingarna inte är att gå på rätt väg. Jag hoppar snabbt till slutet.

Jag förstår inte slutsatsen att avslå motionen, inte minst på vad utskottet skriver i sitt sista stycke. Bifall till motionen.

ANDERS ROOS:

Herr ordförande och vänner i kyrkomötet! För ett stort antal år sedan kom från Teologiska kommittén ett samtalsunderlag som rörde samkönad samlevnad och som sedan så småningom ledde till kyrkomötets beslut om samkönad vigsel. Dokumentet som kom ut var väldigt betydelsefullt, och man hade det också som underlag i många församlingar. Det kom faktiskt också ett påbud att det skulle diskuteras i våra församlingar. Det var ett viktigt dokument som gav kunskap som gavs anledning att reflektera.

I samhället idag och i media möts vi ständigt av reportage om romers situation, vi möts av det som kallas hederskultur men som ju är en form av hedersvåld. Vi vet att antisemitismen poppar upp som en liten djävul i samhället, vi vet att vi behöver diskutera och se flyktingars och invandrades situation. I det

här läget kommer ärkebiskopen i sitt inledningsanförande och säger, människan är helig, hon har ett värde i sig.

I samma situation sitter ett kyrkomötesutskott och säger att de här frågorna är viktiga men om vi skjuter in dem i den här utredningen *Dela tro – dela liv*. Så gjorde man också med en mängd frågor som handlade om struktur, och man sköt det till Strukturutredningen. Om inte vi för samtalen, för diskussionerna om vad en kristen människosyn är, vem gör det då?

Man hänvisar i utskottet till ekumeniska dokument. Det är bra, men vilken spridning har de i våra svenska församlingar. Det hänvisas till ärkebiskopens arbete, men det är en ensam person. Om inte vi, vem då? Om inte vi ger skäl för människors värde och värdighet utifrån Jesu liv, vem gör det då. Så sade ärkebiskopen.

Jag vet att det kommer ett särskilt yrkande i debatten, och därför ska jag avstå från eget yrkande i nuläget men kommer att ansluta mig till det särskilda yrkandet som kommer senare i debatten.

BRITT-MARIE DANESTIG:

Herr ordförande, biskopar och kyrkomötet! Jag har en särskild mening med anslutning till att utskottet har behandlat den här frågan. Jag vill också yrka bifall till motion 2013:34. I utskottet diskuterade vi väldigt mycket, och man kan läsa i betänkandet att utskottet redovisar det positiva arbete som görs och har gjorts när det gäller synen på människan och synen på samhället. Det är naturligtvis något som är glädjande. Då kan man ju undra varför jag står här och yrkar bifall till motionen.

Orsaken är att jag känner oro över att samhället faktiskt har en liten kulturell beredskap att hantera konsekvenserna av den snabba utvecklingen och kunskapen inom framför allt gentekniken och reproduktionstekniken. Det oroar mig. För att inte bli missförstådd vill jag säga att den här utvecklingen naturligtvis också har positiva förtecken. I likhet med andra aktuella medicinsk-etiska frågor är de här frågorna väldigt komplexa till sin natur, därför att de på olika sätt berör livets innersta kärna, alltså vår egen existens. De ställer oss – och kommer säkert att ställa oss – i framtiden inför svåra moraliska och etiska överväganden, och de berör också grunden för vår kristna tro. Att frågorna är svåra får inte innebära att de undviks, skriver utskottet i sitt yttrande över motionen. Det är sant, och därför menar jag att det finns ett fortsatt behov av en fördjupad intern bearbetning inom Svenska kyrkan, alltså det här samtalet om de här viktiga frågorna som rör människosynen måste hållas levande hela tiden.

KARIN LÅNGSTRÖM VINGE:

Herr ordförande och kyrkomötet! Här kommer tilläggsyrkandet: Kyrkomötet beslutar att uppdra åt kyrkostyrelsen att utreda möjligheten att ta fram ett webb-baserat studiematerial om aktuella etiska frågor i syfte att möjliggöra en fördjupning och ökad kunskap i dessa frågor i församlingarna.

Hur många här vet vad ett KUB-test är? Hur många här vet vad som avses med vård som inte kan anstå? Hur ofta diskuterar ni sederingsterapi vid kyrkkaffena? Hur sätter vi dessa och andra begrepp i relation till de ord som ärkebiskopen anförde i sin inledning? Det berör kristen tro, kristen etik och kristen människosyn.

En motion om just den här kristna människosynen har Gudstjänstutskottet behandlat. Man menar i utskottet att det redan har samtalats och det samtalas och det finns redan material. Visst finns det material, det finns en uppsjö av

dokument att leta upp och läsa in sig på. Jag skulle önska mig ett webbforum, där det samlat finns uppdaterad information om aktuella etiska frågor med Svenska kyrkan som tydlig avsändare. Det handlar inte alls om att i alla frågor ge säkra svar utan om tydliga frågor. Det handlar inte alls om att behöva ta ställning i allt men att veta vilka positioner som finns att inta. Ibland kommer vi fram till olika slutsatser och det är i linje med att vara en luthersk kyrka, men vi behöver en ökad kunskap om vilka slutsatser det finns att landa i. Kunskap behövs om vi inte ska vara hänvisade till enbart känslan som orienteringspunkt. Det handlar om problematiken med fosterdiagnostik, den särbehandling i vården som sker för människor utan svenskt personnummer. Vad kan vi säga om det här och andra frågor om man vill argumentera utifrån en kristen människosyn? Kyrkans uppdrag är att vara ljus och salt, men om vi ska kunna vara det på ett trovärdigt sätt krävs kunskap, ökad kunskap och ökad medvetenhet. Med en kunskapsbank på webben skulle vi lättare kunna bedriva opinionsbildning eller åtminstone kunna prata trovärdigt om det här i vardagen. Det skulle också kunna samla upp en hel del av de frågor som vi idag har pratat om i kyrkomötet. Utskottet menar att allt ryms i projekt som redan finns, men hur mycket ska vi knöka in i dem.

TERESIA DERLÉN:

Herr ordförande, biskopar, ledamöter och åhörare! När förde vi senast samtal om etik? När förde du senast samtal om etik? Förhoppningsvis i korridorerna här för inte så länge sedan. Var för du ditt regelbundna samtal om etik och kristen tro, om moral? Var har vi det regelbundna, planerade samtalet? Precis som jag vill att mina församlingsbor ska ha en regelbunden bibelläsning och samtala om den kristna tron, så behöver vi också prata om vart vår kristna tro leder oss i praktiken. Vi lyssnar på predikningar, vi läser vår bibel och våra böcker, vi deltar i retreatar och konferenser, men det är i det regelbundna, andliga samtalet som vi växer och mognar som kristna. Det är där vi utforskar hur Anden leder oss i vårt dagliga liv, i vår kristna tro, just i praktiken. Det är härifrån den här motionen kommer, tror jag. Den är ett svar på en brist som vi har i vår kyrka, kristen tro i praktiken, platsen för det regelbundna, planerade etiska samtalet.

Vad är egentligen Svenska kyrkans tro i de här frågorna oavsett om det är ett svar som vi kommer med eller tio, det spelar inte större roll, men vi behöver samtalet. Vi behöver våga lyfta frågorna och se vart de leder oss. Egentligen borde vi inte behöva ställa den här frågan, vad tycker den Svenska kyrkan i det här. Vi borde redan ha svaren och jag säger i pluralis, för jag tror inte att vi kommer till ett svar.

Vi borde som den största kyrkan i Sverige föra etiska samtal både på nationell nivå och på församlingsnivå såväl som enskilda kristna och i ekumeniska samtal, men vi har inte platsen vare sig på nationell nivå eller i församlingen. Vi bör ha ett etiskt råd, vi bör ha en möjlighet att föra ut frågor och samtalsmodeller och material till våra församlingar. Det minsta vi kan förvänta oss av vår kyrka är att vi har ett etiskt råd som skulle kunna föra samtalet framåt, hjälpa oss att inte skärma oss för de svåra frågorna och att leda det etiska samtalet i vårt samhälle, och jag menar leda samtalet. Vi ska vara på framkant i de här frågorna. Vi ska vara drivande, inte bara haka på frågor och samtal som råkar dyka upp.

Bifall till det särskilda yrkandet.

HANS ULFVEBRAND:

Herr ordförande och kyrkomötet! Det är ganska bra att den här veckans Psaltarpsalm ligger som en röd tråd under samtalet. Vi har haft flera frågor kring biblisk och kristen människosyn nu under några punkter.

Du rannsakar mig
Du omger mig på alla sidor
Den kunskapen är för djup för mig,
den övergår mitt förstånd.

Innan jag fortsätter vill jag säga att jag talar för utskottet och det är bifall till utskottet och så vet vi om den särskilda meningen i sammanhanget här.

Egentligen är det väl inte namnet Gud som är evigt utan den verklighet som namnet pekar ut. Om den verkligheten är ursprunget för och grunden till hela vår tillvaro så är ju den verkligheten också i vårt vetande.

En gång när Martin Lönnebo talade om kristen människosyn så klack det till i mig och jag upprepar det ofta i många sammanhang, inte minst i dopsammanhang: Du och jag är någon inte någonting/ Du och jag är lika/ Du och jag är sårbara/ Du och jag är outgrundliga/

Jag delar motionärernas uppfattning att vi är och ska vara med och diskutera på alla platser, bland alla människor, människosynsfrågor för vi vet att vi har något att komma med. Vi ska våga fråga, vi ska våga neka tro på alltför enkla svar. Vi ska våga vänta och vi ska våga tveka.

Kristen kunskap och kristen erfarenhet i samspel med den kunskap om världen och människan som naturvetenskapen och humanismens frukter skänker oss är viktig att om och om igen ta tillvara och dela oss människor emellan. Jag tror faktiskt att satsningen *Dela tro – dela liv* är ett försök som ligger i linje med motionärernas önskan.

Sigtunastiftelsens kaplan Lars Björklund sade en gång: "Det får inte vara så att min tro kräver en skyddad verkstad. Så fort verkligheten inte stämmer med min tro är det verkligheten som gäller."

Bifall till utskottet. Jag återkommer.

BERTH LÖNDAHL:

Herr ordförande! När jag läste Nils Gårders och Erik Sjöstrands motion så måste jag erkänna att jag hade svårt att greppa den. Den är komplex, den är svårfångad, och kanske blir det så när man skriver om en komplex fråga som människosynen. Min första reflektion var ungefär så här, att den egentligen inte ägnar sig åt de grundfrågor om vad kristen människosyn är utan vilka konsekvenser vi ska dra av den – de enskilda etiska frågeställningar som vi ställs på nytt och på nytt inför, moderna frågeställningar som ny forskning driver fram och där vi står handfallna – hur ska vi se på detta? Att det är komplext grundar sig i det, att det svåraste som finns är att vara människa. Det är oerhört motsägelsefullt i att vara människa. Vi har rättigheter och vi har skyldigheter. Gång på gång noterar jag i kyrkomötet att vi är väldigt mycket mer medvetna om människans rättigheter och det talar vi mer om än vi talar om hennes skyldigheter. Jag skulle våga påstå att människans skyldigheter är också hennes adelsmärke och höjer hennes värdighet i att vara människa. Bakom varje annan människas rättighet, ligger någons skyldighet att upprätthålla detta. Det tillhör det komplexa. Att vi idag i samhället har svårt att definiera skillnaden mellan djur och människa kan oroa, för djur har varken rättigheter eller skyldigheter i sig själva. Det ges dem av människan som är moraliskt medveten som en del av hennes uppdrag att råda i Skapelsen. Jag tror att vi på nytt behöver reflektera över just den kristna människosynens tre grund-

pelare. Den första att hon är skapad till Guds avbild, hon har medvetande, kapacitet och ansvar. Det andra att hon är moraliskt ansvarig, kan göra rätt och fel, i klassiskt språkbruk är syndare. Det tredje är nåden och försoningen, det som är förlåtelsens radikalitet och det som är att hon på nytt och på nytt blir återupprättad och därför kan börja om på nytt.

Vi kan aldrig nog reflektera över kristen människosyn och de konsekvenser dessa tre grundbultar har, som har präglat hela den västerländska människosynen. Vi kan aldrig nog reflektera över detta utan på nytt och på nytt måste vi ta tag i det. Till sist handlar det om att en människa aldrig får kränkas eller som Birgitta Trotzig skriver i en berättelse från kusten: "Du har ingen rätt att förakta mig. För mig har han också lidit."

LENNART SACRÉDEUS:

Herr ordförande och kyrkomötesombud! Jag vill yrka bifall till motion 2013:34 av Nils Gårder och Erik Sjöstrand. Jag vill tacka de två POSK:arna för en mycket viktig och angelägen motion. Kristen människosyn handlar om, som Berth Löndahl har sagt, att vi alla är skapade till Guds avbild, att vårt människovärde är absolut, inte delbart, att det är unikt att det är lika och okränkbart, och att förvaltarskapstanken ger människan en särskild uppgift att förvalta Guds skapelse inklusive våra relationer till medmänniskorna. Jag vill också varmt tacka Britt-Marie Danestig för en viktig särskild mening och jag tycker att hon fångar upp många viktiga saker när hon skriver så här: Jag delar utskottets uppfattning i stort men känner oro över att samhället har liten kulturell beredskap för att hantera konsekvenserna av den snabbt ökande kunskapen och utvecklingen inom gentekniken och reproduktionstekniken.

Svenska kyrkan kan ju inte vara bara individernas och de individuellas kyrka utan kyrkan har som kollektiv, som gemenskap, just som kyrka ett ansvar att framträda gemensamt i opinionsbildningen. När nationalsocialismen, kommunismen och andra ideologier inklusive fascismen, alla baserade på våldet och så långt borta från den kristna människosynen man någonsin kan tänka sig, grep makten och förde krig, våld och död över Europa i två världskrig, så kan jag säga att det dög inte att kyrkorna bara sade att nu är det läge för samtal utan kyrkorna var tvungna att stå där som ett bålverk mot dessa fasansfulla ideologier.

Var finns vår beredskap i Svenska kyrkan idag för ett sluttande plan, en människosyn som blir alltmer egoistisk, alltmer materialistisk och alltmer utilitaristisk, där bara så att säga nyttan i närtid, men inte de långsiktiga konsekvenserna, bejakas, då säger Svenska kyrkan: Låt oss samtala om detta. Alla människor i det här landet är inte akademiker och gillar superintellektuella samtal, utan söker svar på frågor. Svenska kyrkan vill dock sällan säga att vi har något att bidra med, som ger vägledning utifrån evangeliet och kyrkans erfarenhet.

NILS GÅRDER:

Herr ordförande! Jag vill återvända till utskottets eget betänkande. Utskottet menar dock att stöd och inspiration t.ex. i form av pedagogiskt och metodiskt genomarbetat samtalsunderlag kan vara till stor nytta i församlingarna. Det är precis vad motionen syftar till att främja. Alltså, jag ser detta som just det stöd som vi efterlyser och som utskottet också inser värdet av. Därför måste jag säga att jag tycker att Karin Långström Vinge i sitt särskilda yrkande, framställt här i talarstolen, på ett konkret och bra sätt har utvecklat vår tanke om hur man skulle kunna understödja ett sådant samtal.

Därför vill jag också yrka bifall till hennes yrkande. Huruvida jag kan återta yrkandet till motionen är väl tveksamt, men det kan jag ju stå fast vid och det är ju framställt också av annan talare. Jag uppfattar detta konkreta förslag som alldeles utmärkt.

HANS ULFVEBRAND:

Jag ska börja med att försöka bara ge något litet svar till Lennart Sacrédeus att jag delar din uppfattning att det är viktigt att koppla ihop akademisk teologi med pastoralteologi. Jag kan på stående fot erbjuda en plats mitt i Stockholm där vi kan fortsätta med detta och ta vara på all den forskning som finns här på kyrkokansliet, på forskningsenheten, och koppla ihop den akademiska teologin med pastoralteologi i Jakobs kyrka vid Kungsträdgården. Jag bjuder in er alla, jag lovar er att ni kan få vara med.

Om kyrkan blir ett reservat för intellektuell passivitet under fromhetens täckmantel då är det illa ställt. Någon har sagt, att hjärtat får vara hur naivt som helst, bara inte förståndet är det. Kyrkan har ofta varit initiativtagare genom historien till undervisning, forskning, skolor och akademier. Det är ju ett arv från Jerusalems tempel, där människor lärde sig läsa, skriva och samtala. När Jesus i Matt. 22 – efter att han har gjort saddukéerna svarslösa, det var ju de som inte trodde på uppståndelsen – fick frågan om vad som är det viktigaste svarade: Du ska älska med hela ditt hjärta och med hela din själ, med hela din person alltså, och med ditt förstånd.

Vi ska älska med förståndet och ta vara på all kunskap. I många kyrkliga miljöer pågår detta, och jag måste säga att där det inte pågår, ta då och titta i miljöer där det pågår och ta hjälp därifrån och se till att pågår överallt.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Herr ordförande! Jag tackar så mycket för inbjudan till Stockholm och allt intellektuellt material som är producerat i denna kyrka. Jag tror faktiskt att Svenska kyrkan mår bra av att också titta utanför sina egna domäner. Det finns en rik intellektuell och teologisk skatt utanför Svenska kyrkan och även utanför Lutherdomen. Sedan vill jag påminna om Credoakademin, där jag har mött väldigt många ungdomar som har fått uppleva att de blivit mycket stärkta i att kunna försvara kristen etik och människosyn i samtal med andra ungdomar när de har gått på utbildningen i just Stockholm. Det finns mycket att förmedla och vi måste också våga stå upp för kunskap och lärdomar som är kyrkans erfarenhet och inte bara det individuella tyckandet.

HANS ULFVEBRAND (REPLIK):

Då måste jag säga att jag försökte men ibland är man ju otydlig, det som sägs och det som hörs är inte samma sak, men jag försökte säga att just ta emot kunskap från många andra miljöer än där jag själv är, det är det som är meningen. Jag hörde här förut om realutopins väg, jag skulle gärna kunna ta några små steg tillsammans med många andra i Jakobs kyrka i Kungsträdgården. Det skulle kunna vara en bra samlingspunkt från Haparanda till Ystad.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 153.